

מדינה יהודית בדרך

גליון מס' 49 ♦ "מי בא" 221 ♦ כ"ז אלול התשפ"ו

סילוק חשבונות, איזון ופיוס

♦ הקדמה

סיימנו את הגליון הקודם בנקמה באויבי ה', ב(עמלק, זרעו של) אדום, בה עוסקת באריכות ההפטרה השביעית-של נחמה (ויושם-לב לקשר הצלילי בין נחמה לנקמה!), שכן אין לך נחמה שלימה ללא "חיסול חשבונות" וכילוי גמור של שרש הרע מן העולם, על כך אמרו בגמרא גדולה נקמה שנתונה בין שתי אותיות-שמות, שנאמר א"ל נקמות הוי"ה, כי אכן "במילתא, כלומר במקומה ובזמנה, גדולה היא".

הענין הזה מתקשר כמובן לסיום השנה, שבדומה ל"שנת הכספים" הוא הזמן הנאות ל"סגירת" ואיזון ספרי חשבונות-העבר, בכדי להכנס "נקי" ו"מאופס" לקראת השנה הבריאה החדשה ביום-טוב של ראש השנה הבאה עלינו לטובה. כפי שכתוב בספח"ק, לכך נועדו שנים עשר הימים האחרונים, החל מחיי אלול, לסכם את 12 החדשים, ולהיכנס בטוב אל השנה החדשה, וכך נאמר בהפטרה: "יום נקם בלבי – ושנת גאולי באה".

♦ משיח בן יוסף ומלחמתו בעמלק

כדברי חכמים, "אין עמלק נופל אלא בידי זרעו של יוסף, שנאמר (בדברי עובדיה הנביא, שהיה בעצמו גר אדומי): והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ודלקו בהם ואכלום, ולא יהיה שריד לבית עשו". כידוע בספרים זהו עיקר תפקידו של משיח-בן-יוסף, אשר עליו הוא מוסר את תמצית כוחותיו (שהרי עמלק חדור בכל תא-חיים) ו"מת" מתוך-כך "לטובת" משיח בן דוד, עליו נאמר "חיים שאל ממך נתת לו" – "איני מבקש אלא חיים" (- להכתב לחיים ולא למות כמשיח בן יוסף). אמנם כבר נאמר שצדיקי הדורות ביטלו את גזירת מיתת בן-יוסף, ועתיד הוא להיכלל במלכות בן-דוד כמשה-מנכ"ל הממשלה, וכדברי יהונתן בן

שאול לדוד "אתה תהיה מלך – ואנכי אהיה לך למשנה" [ואף שאול עצמו שמוסר נפשו למות במלחמתו בפלשתים, ומברך טרם מותו את דוד (-ראו שמואל-ב כו, כד), ומתבייש מפני שמואל (ראו שם כח, טו-כ), נמחלו לו כל עוונותיו והריחו "עמו-במחיצתו" של שמואל כדברי רבותינו, וגם לו חלק במלכות דוד שנתגדל בביתו, ואכמ"ל יותר].

והנה לדעת רבים וטובים, גם במדינה הנוכחית אשר-ככל-הגויים, שספר התורה עדיין אינו מונח על-לבה, ישנה בחינה של משיח בן יוסף (כיוסף המושל בגויים ו"מל" את המצרים, כדברי חז"ל), ומכאן שהיא נדרשת – ויכולה – לקדש מלחמת חרמה, יזומה ומוצהרת, בעמלק על כל גילוייו. אמת-נכון שהדבר נשמע מפחיד לפי מושגי הנכר המקובלים, אבל "שומר מצוה לא ידע דבר רע", ודווקא הכניסה למקום הסכנה בשמחה-של-מצוה מבטיחה את ההצלחה וההיכתבות לחיים חדשים ובריאים בעתיד, כי עמלק כל-עצמו מות ופראות, ובעומק נפשם יודעים גם הגויים כי מסוכן הוא לעצם קיום האנושות, אך זקוקים הם לישראל, הקוטב הנגדי, וממתינים לו שיפתח ויוביל את המערכה העצומה הזו לתיקון העולם וכריתת ערלתו.

♦ איזון ופיוס בבית פנימה

אבל כמובן נדרש קודם כל איזון ופיוס (אותיות יוסף) בתוכנו פנימה. בענין זה יוסף הוא בוודאי הדמות העיקרית, הנכתבת לחיים, שהרי הוא-זה שיצא בראש השנה מבית האסורים, לאחר שנתפייס בלבו עם עשרת אחיו בעשר שנות מאסרו (ובתוספת שנתיים בהם נתפייס עם עצמו ועם בנימין אחיו, כמבואר היטב בספר מי השילוח). הפנימי הזה הוא הנושא חן ומכשיר אותו למלכות-כוללת (וגם ויריצוהו מן הבור מתפרש מלשון ריצוי), ובהמשך נתגלה לאחיו ונתפייס עימם בפועל; הצדיק-לעצמו, המוציא

דעת ועוגמת נפש, או להיפוכם. ועל כן "לעולם יראה עצמו (בראש השנה) כאילו חציו זכאי וחציו חייב (וכן את המדינה ואת העולם כולו), ובמעשה קטן אחד יכול להכריע לכאן או לכאן את גורלו וגורל העולם כולו. אין זו אפשרות תיאורטית בלבד, אלא כעין חוק טבע, מחמת האזון הכללי אליו שואפת השנה לקראת סופה.

ניתן אפוא לומר בלשון פרשת נצבים: "והיה כי יבוא עליך כל הדברים האלה הקללה והברכה... ושבת עד ה' אלקיך". לחוש כאילו עשיתי ברמה זו או אחרת את כל המצוות ועברתי על כל העבירות, ובעקבותיהם באו עלי במדת-מה כל הברכות והקללות, והנני מתייצב כבריה חדשה לקראת העתיד.

ובמונחים של ספר התניא, הרי באמת-לאמתו "כולנו בינונים" שיצר טוב ויצר רע שופטם בכח שוה לגמרי, ואם נדמה לך בחיצוניות כי צדיק (ורע לו) אתה לפי רוב מעשיך, וחברך רשע (וטוב לו) לפי רוב מעשיו, הרי בגרעין הפנימי (המתגלה בברור בראשית השנה-הבריא) הינך בינוני לגמרי, וזולתך שכנגד גם הוא כמוך בדיוק, שפוט של שני היצרים בשוה, גם אם בתוקף הביוגרפיה שלכם נדמים אתם כשונים לגמרי. וכך ניתן להתייחס לזולת "בגובה העיניים" ולהתחיל את השנה ברגל ימין, בשמחה ובבטחון כי אין לך אדם נורמלי הבוחר במודע ברע.

לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו, כי קדוש היום לאדוננו, ואל תעצבו, כי חדות ה' היא מעוזכם. (נחמיה ח, י).

בשנה זו (התשפ"ו) מתחילים לקרוא בשבוע הסמוך לראש השנה בפרשת האזינו, ששמה מורה על איזון ושיווי משקל (- החוש הנתון כידוע באזניים), מה שבא לביטוי גם בדרך כתיבת השירה - בשני טורים מאוזנים מקבילים, הנותנים לדברים יציבות, והופכים את כל סיכום ההיסטוריה - הקשה לעתים - לשירה אחת גדולה [ובדומה לזה כ"ח העתים שבקהלת (ג) שחלקם טובים וחלקם קשים, נכתבים במבנה דומה, ובכך כולם מתמתקים].

♦ **שנה טובה ומתוקה לכם ולכל בית ישראל!**

דיבה בעצם הווייתו על מי שאינו צדיק כמותו, נעשה בעל תשובה השב אל משפחתו ושומר ברית-אחים (שהיא היא עיקר שמירת הברית המבוקשת - ראו בגליון הקודם).

וגם לענין זה, אין כמו המדינה הקיימת להוות שדה-מבחן נאות לפיוס פנימי בין חלקי העם המקוטבים, כייכן ברור היום לכל שזהו הענין הקריטי ביותר לקיום המדינה ועלייתה על דרך המלך - להפסיק להיות "צודק" ומרשיע את זולתך, ולעסוק בכל הלב והמוח בהבנת זולתך וחיבור-אמת עמו.

עיקר הפיוס הוא בין שבטי-הראש, יהודה ויוסף, וכדברי ישעיהו (יא, יז) בהמשך נבואת משיח שלו: "... אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים, ועפו בכתף פלשתים ימה יחדו" וגומר. אולם ניתן לתאר גם פיוס בתוך יוסף עצמו, בין שתי בחינותיו (שאולי מקבילות לאפרים ומנשה) - הצדיק השמור וסר מרע בתכלית, ויפה התואר המוכשר והמוצלח בעיני הגויים ובמושגיהם. כך או כך, לא קשה לזהות את שני הצדדים הללו במציאות של ימינו, ומי שיקדים ויטיב להוביל את הפיוס הזה, לו יאתה ההנהגה.

[גם איפוס הטרוניות ההדדיות בין חלקי העם, קשור ליוסף המתקן, הרגיל לומר בלעדי - להוציא עצמו מכל בליטה ולאפס את יישותו, וכך להכנס לשנה החדשה ולהמליך את ה', המאציל ממלכותו למלך בשר ודם, "איש אשר רוח בו - היודע להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד", כאמור ביהושע הראש-לבית יוסף והמלך הראשון בארץ, וכן לכל אחד ואחד מישראל-בני-מלכים].

♦ ראש השנה לדין הבינונים

ראש השנה אינו רק "יום הדין", בו נידונית השנה בראשיתה על מה יהא בסופה, אלא, כלשון הגמרא, הוא "ראש השנה לדין". הווי אומר: בו מסתיימת ומתחילה "שנת הדין". שכן אם במשך השנה עלול לעתים להיווצר רושם של אי-סימטריה או פער בין מעשי ומחדלי לבין הקורות אותי, הרי כך טבע הבורא בבריאתו שלקראת סוף השנה "נסגרים מעגלים" ויכול כל רואה נכוחה להרגיש יחס ישר לגמרי בין פעולותיו לגורלו, לומר "יפה דנתוני", לצאת מפויס עם בוראו ולהתייצב נכון לשנה החדשה. זאת בדיוק פעולתן של הברכות והקללות הנקראות סמוך לראש השנה, באמצעותם "אתם נצבים"-מיוצבים לדין, בין אם באו בפועל בין אם "נלקחות ברצינות" וגורמות לחלישות-